

רבי מאיר יחיאל הלוי מאוסטרובצה

בנו של ר' אברהם יצחק חלוי האלשטוק, הרב בסקרנוביץ ובאוסטרובצה מגדולי הגאונים ואדירי התורה בדור הקודם. מכל קצוי תבל פנו אליו בשאלות ותשובות וציפו להוראת פיו. הצטיין בחריפות מיוחדת במינה על פי חשבונות מעמיקים מסובכים נהג לפרש מאמרי חז"ל וסוגיות שלמות בש"ס. חיבוריו העיקריים נשארו בכתב יד ולא ראו את אור הדפוס. היה דרשן מופלא ואלפים תלמידים וחסידים נמשכו לחצרו ביניהם רבנים גדולים וידועי שם. מדברי החסידות שלו נמסרים בספרים רבים וביחוד בספרו "אור תורה" שנדפס לאחר פטירתו על ידי אחד שתלמידיו, רבי יוסף יהודה לייבוש דיין בלודז' נפטר ביום י"ט אדר תרפ"ח כשהו בן ע"ז שנה. את מקומו מילא אחרינו בנו רבי יחזקאל רבה של נאשעלסק.

ע"ד הצחות

מ"ש כי כל העדה כולם קדושים ובתוכם ה'— שמעתי שהיהודי הקדוש זצ"ל אמר שפ"א הוצרך הלמדן לעבדות שהיה מטייל בשוק ומדבר עם אנשים פשוטים איזה שעות שנדמו לדברים בטלים והבלים והיה מייחד בהם יחודים נפלאים. ובא אליו אח"כ היצה"ר ואמר ראה גודל צדקתך ונפלאות מעשיך שעשית כזאת ובשום אופן לא היה בכחו לדחותו שלא תהיה לו התנשאות מזה. רק בכח הלמדן שהתיישב בדעתו ואמר אם אני עשיתי כך לעת כזאת מסתמא כל האנשים טובים ממני והמה עושים כך בתמידות שמיחדים בדבריהם יחודים גדולים ואני איני מכיר בהם ומדמה שמדברים דברים בטלים כמו שאין שום אדם מכיר בדברים שדברתי כעת. וזה שאמר קרח; שבעבדות בהתגלות יכול לבא להתנשאות מש"כ בעבדות בהסתר ואין חשש שמזה גופא יבוא להתנשאות שיכול להסתיר א"ע כי כל העדה כולם קדושים ובתוכם ה' שהתנשאת זו יכולה לדחות, כי הכל עובדים בהסתר ובצנעה וכולם קדושים ומה שאינו נראה הוא משום ובתוכם ה' שמסתירים העבדות בפנימיות עד שאינו ניכר לשום איש. כמ"ש בש"ר וירח אלקים שעשו תשובה וידע אלקים שאפילו אחד מחבריו לא היה יודע אלא הקב"ה לבדו אור תורה פתיח

עין השפלות ועין הרוממות

מ"ש בש"ש ודמה לך לצבי— מה צבי זה בשעה שהוא ישן עינו א' פתוחה ועינו א' קמוצה. כך בשעה שישראל עושין רצונו של הקב"ה מביט עליהם בשתי עיניו דצדיקים יש להם בחי' שתי עינים; עין השפלות ועין הרוממות, ומעוררים בהקב"ה בחי' שתי עינים עין השפלות להשפיל העוונות ועין הרוממות לרומם המצוות, והם עושין רצונו של הקב"ה אבל היראים אין להם אלא בחי' עין השפלות והיראה ומעוררים בהקב"ה בחי' עין אחת עין השפלות להקטין העוונות אבל לא נתעורר עין הרוממות לרומם המצוות. והם בבחינת אינם עושים רצונו שאין המצוות בשלמות כמ"ש בברכות בזמן שישראל עושין רצונו של מקום מלאכתן נעשית ע"י אחרים שנאמר ועמדו זרים ורעו צאנכם ובזמן שאין עושים רצונו של מקום מלאכתן נעשית ע"י עצמם שנאמר ואספת דגנך. וכ' התוס' שעושים רצונו ואינם צדיקים גמורים והיינו שאין להם בחינת עין הרוממות לרומם מעשיהם ואינם בשלמות. ונקרא אינם עושים רצונו. ומשום הכי גבי יראים כ' להציל ממות נפשם ולחיותם ברעב, דבחי' עין השפלות להקטין החטא מציל מעונש כמ"ש אל תיראו תולעת יעקב וכו' כי הנוגע בכם נוגע בבבת עינו, דכאשר ישראל בבחי' עין השפלות כביכול יש לו עין אחת לנקותם מעוונותיהם להצילם מיסורים ולהפרע משונאיהם ובצדיקים כ' ואזניו אל שועתם דמעוררים עין

הרוממות להגדיל מעשיהם הטובים וישמע שועתם למלא כל משאלות לבם בכל טוב. משום הכי ע"פ רוב נמצא בתורה שכר השפעת טובה בעובדים מאהבה שיש להם בחי' עין הרוממות ' שס ושס

תחבולות

בעיקר הדבר מה שנתן יוסף עצה לפרעה כבר הקשו המפ' הליועץ נתנו לו הלא לא נקרא רק לפתור החלום וכבר פתרו? נ"ל עפמ"ש במד"ר שם ופרעה חולם א"ר יוחנן הרשעים מתקיימין על אלהיהם ופרעה חולם והנה עומד על היאור אבל הצדיקים אלקיהם מתקיים עליהם והנה ה' נצב עליו. וביאור הדבר דכ' במשלי אין חכמה ואין תבונה ואין עצה לנגד ה'. דאין להתחכם ולשות עצות נגד גזירת המקום. האם יעשה האדם תחבולות להציל א"ע מגזירת המקום לא די שלא יועיל רק אדרבה אלו התחבולות תהיינה עוד סיבה שתתקיים גזירת המקום כמ"ש בסוכה דף נ"ג בשלמה המלך. וכן היה אצל יוסף; והאחים שהתחכמו השבטים לבטל חלומותיו שחלם שימלוך עליהם ועשו תחבולה שמכרוהו לעבד ובזה היו בטוחים שלא ימלוך אבל באמת היה להיפך כי אם היה אצל אביו ל"ה מבוא שיהיה מלך רק ע"י התחבולה שמכרוהו לעבד היתה סיבה שגדלו פרעה ונעשה מלך. הרי דהתחבולות שהאדם עושה לבטל ולהציל א"ע הוא עוד גורם וסיבה שתתקיים גזירת המקום. אמנם זה בגזירה שנגזרה מהשי"ת אבל מה שרואים החוזים בכוכבים ומזלות זה שפיר יכול להשתנות ע"י שינוי מעשים ועצות ותחבולות וז"כ המדרש הרשעים מתקיימים על אלהיהם, היינו הרשעים שמאמינים בכוכבים ומזלות וחושבים אותם אלוהות וטח עיניהם מראות כי הם מתקיימין עליהם דהרי לפעמים נשתנה מה שראו בכוכבים ומזלות ע"י עצתו ותחבולות שלהם ונראה בעליל שאינם אלוהות כיון שיכול להשתנות ע"י פעולותיהם משא"כ הצדיקים שעובדים את השי"ת אלקיהם מתקיים עליהם דאין חכמה ואין תבונה ואין עצה לנגד ה' ולא יוכל להשתנות גזרתו ע"י שום עצה ותחבולה של כ"א רק ע"י תשובה ותפלה ומעשים טובים שהוא רצונו יתברך. שס מקן

הטעם של משלוח מנות בפורים

כי הנה אמרו חכמז"ל הם לא עשו אלא לפנים ונמצא שכל אחד מישראל ידע בעצמו שלא עבד ע"ז בלב אבל לא היה יודע מה שבלב חברו דשמא חברו עבד ע"ז גם בלב ונמצא שחברו הוא עכו"ם ולא נקרא רעהו אבל כשנתבטלה הגזירה ונודע לכל שלא עשו אלא לפנים אז הראו כל אחד לחברו שהוא רעהו ואין חשדו שעבד חלילה ע"ז בלב. וזה טעם נפלא עומר מן דברי קודש

למה הזמינה אסתר את המן?

במגילה הטעם שזימנה אסתר את המלך כדי שיראה הקב"ה ופירש רש"י ז"ל שיראה הקב"ה שגם ידה עם המן ועי"כ ירחם עליהם. וקשה הרי אם בעומק כוונת אסתר היה לטובת ישראל א"כ אין ידה עם המן והקב"ה יודע נסתרות הלב? אלא י"ל כי מה שאמר מרדכי ע"י התך לאסתר אל תדמה בנפשך למלט נפשך מכל היהדיים כי מרדכי חשש שאסתר תאמר בנפשה כיון שכל ישראל עבדו ע"ז הגזירה שגזר אחשוורוש מוכרחת להתקיים באבד כלם וגם טף ונשים. אך אם כן יהיה כליון וחסול האומה הישראלית. אמנם היא תחשוב שהתקיים שארית ישראל בה כי בניה הם ישראלים כדין שהבן הולך אחר האם. וזה שאמר לה מרדכי כי לא תדמה אסתר כן, והנה לפי מאמר חכז"ל לא עשו אלא לפנים וא"כ כל החטא שגורם הגזירה אינו אלא חילול השם וע"כ אמרה אסתר כי גם היא תזמין את המן

והמן בעצמו הוא בדין ע"ז ונמצא כי גם במעשה זאת שתעשה היא בעצמה יש ג"כ חילול השם א"כ לא עדיפת אסתר משאר ישראל. ולמה תהיה היא עדיפה מכל ישראל א"כ יהיה בהכרח שתתבטל כל הגזירה מטעם שאי אפשר לעולם בלי ישראל כנ"ל ואין כאן קושיא על פנימיות כוונת אסתר כיון שלא היתה הגזירה אלא מטעם חילול השם שס ושס

ליכא מילא דלא רמיזא באורייתא

כל המאורעות גלגלי הסבות וההרפתקאות הבאות בעולם הן על הצבור הן על יחיד הכל כתוב ומפורש בתורה ובחז"ל והמה טמונים גנוזים ומכוסים רמוזים בכל תיבה ותיבה ובכל אות ואות ובכל נקודה ובגימטריאות במילוי של כ"ב אותיות התורה. ומי שמגלין לו רזי התורה יוכל לגלות המסך מעמקי הסודות הנפלאות הצפונים בכל תיבה אות ונקודה. ובאור התורה המאירה כאור שבעת הימים רואה הנעשה ואת אשר עתיד להיות מסוף עולם ועד סופו. וליכא מיזא דלא רמיזא באורייתא, עין רואה ואוזן שומעת את קול הגלגל המנסר ברקיע השמים ולנביאים היום קראו לפנים רואה כי היה רואה ע"י אור הגנוז בתורה במילוי התיבות ובצירופם אשר בהם הכל צפון. בא וראה מה שכתוב בספרים בספר שארית ישראל בשם חכמים כי ההריגה הגדולה שהיתה בעוה"ר בשנת ת"ח היא היתה מגזירת המן הרשע אשר נתבטלה בשעת הנס ונתקיים אח"כ ומרומז במגלת אסתר בפסוק ותכתוב אסתר המלכה ועפ"י המסורה כתיב תיו רבתי וחור כרפס חית רבתי לרמז על שנת ת"ח עיי"ש וראה זה פלא כי גם שם הצורר חמעלניצקי מרומז באותיות האלה ת"ח כי "חמעלניצקי" בגימטריא ת"ח וחושבנא דין וחושבנא דדין ויקכל משכ אור כגנוז

פירושים על פי חשבונות

א

בעבודה זרה; י"ב שעות הוי היום, שלש הראשונות הקב"ה יושב ועוסק בתורה כו' ובלילה מאי עביד? רוכב על כרוב קל שלו ושט בשמונה עשר אלף עולמות. נ"ל עפמ"ש במג"א ס" תקפ"א סק"א דבסוף הלילה שט בעולם הזה ממילא נראה דגם כל אותם העולמות הוי כל עולם כשיעור עולם התחתון. ובחגיגה מן הארץ עד לרקיע מהלך חמש מאות שנה ועביו של רקיע מהלך ת"ק שנה וכן בין כל רקיע ורקיע. אמנם בירושלמי ברכות מבואר דעביו של רקיע מהלך חמשים שנה וכ' הידי משה מ"ש מן הארץ לרקיע מהלך ת"ק שנה היינו עם עביו של רקיע עי"ש וא"כ זה שאיתא דהקב"ה שט בי"ח אלף עולמות צ"ל דמספר הרקיעים הם י"ח אלף וע"כ הוי י"ח אלף עולמות וכל עולם עם עביו של רקיע מהלך ת"ק שנה.

והנה בפסחים מהלך אדם ביום עשרה פרסאות, וידוע דפרסא שמונה אלפים אמה הרי זו עולה שמונים אלף אמות ובב"ב גבי כוכין משמע דקומת אדם ארבע אמות מבואר דמהלך אדם ביום עשרים אלף פעמים כשיעור גבהו והנה במג"ע ובאותיות דר"ע כ' שיעור קומה כביכול ואף דהוא סודות, מ"מ הוא לשבר את האזן דרך משל וחידה ובפשוט דשיעור קומה כביכול כגבהו של אדה"ר קודם החטא כמ"ש נעשה אדם בצלמנו כדמותנו, ובהגיגה מבוער דאדה"ר היה גבוה מן הארץ לרקיע ולפמ"ש בשם הידי משה דמ"ש מן הארץ לרקיע מהלך ת"ק שנה הוא עם עביו של רקיע ממילא אדה"ר שהיה רק בחללו של עולם מן הארץ לרקיע היה מהלך ת"נ שנה, וזהו שיעור קומה כביכול. וא"כ שיעור מהלך ביום עשרים אלף פעמים מהלך ת"נ שנה וגם מהלך הלילה אף כן

א"כ מכוון ממש לשיעור הילוך ירח אלף עולמות דהוא כמו עשרים אלף פעמים מהלך ת"נ שנה וזה פלא אור תורכ צראשית

ב

כי את כל הארץ אשר אתה רואה לך אתננה ולזרעך עד עולם. אינו מובן מה קצבה מה שהוא רואה? ונ"ל דאברהם אבינו היה יכול לראות בראיה אתת במכוון כל ארץ ישראל דקנה במגילה דארץ ישראל ארבע מאות פרסי על ארבע מאות פרסי ובקרא הקודם כתיב שא נא עיניך וראה מן המקום אשר אתה שם צפונה ונגבה וקדמה וימה, מבואר דא"א היה עומד באמצע א"י ורואה ומביט לכל הצדדים א"כ היה צריך לראות בראיה אחת שתי מאות פרסי, והנה בב"מ כי תראה כי תפגע איזו ראה ששב פגיעה שיעור חכמים אחד משבע ומחצה במיל. וזהו ריס וכ"א בחו"מ ס"ר רע"ב מדוע דפרסא הוא ארבע מילין? נמצא פרסא שלשים ריס ממילא שתי מאות פרסי הוא ששת אלפים ריס ובמד"ר ר' לוי בשם ר' יוסי בר זמרא פסיעותיו של אבינו אברהם היו שלש מילין ובסתם אדם מבואר בעירובין דשתי אלפים פסיעות הוא מיל נמצא א"א היה גדול בפסיעותיו משאר אדם ששת אלפים פעמים וממלא גם כשיעור ראה היה בן א"כ מכוון ממש כיון דבסתם אדם שיעור ראה ריס היה שיעור ראה של א"א ששת אלפים ריס דהיינו שתי מאות פרסי וכשעמד באמצע א"י היה יכול לראות כל א"י וזה פלא גדול.

ע"ל האיך ראה א"א שתי מאות פרסי בראיה אחת? דהנה בבכורות קים להן לרבנן דשיתסר מילי קא שלטא בי' עינא דרועה ומבואר דראה של אדם ט"ז מילין דהיינו ארבע פרסי, וכן בילקוט ראובני בפ' ויהיו שניהם ערומים ובזוה"ק פי' ויצא עיי"ש) ומ"ש בים שיעור ראה ריס היינו ראה שיי"ב פגיעה כמבואר שם) ובמדרש תנחומא, דאור של שבעת ימי בראשית היה מ"ט פעמים כאור החמה של עכשיו. וכן התוס' ב"ב דף ח' בשם התרגום עיי"ש ובמד"ר בפסוק ויקרא אלקים לאור יום מבואר דאור שנברא בשבעת ימי בראשית היה חוץ מאור החמה עיי"ש נמצא דאור שבעת ימי בראשית עם אור החמה היה חמשים פעמים כאור של עכשיו. וכיון דבאור של עכשיו אדם רואה ארבע פרסי ממילא באור שבעת ימי בראשית שהיה גדול חמשים פעמים היה יכול לראות שתי מאות פרסי. ומבואר במד"ר שם דאור שבעת ימי בראשית גנזו לצדיקים לעתיד לבוא ואיתא בילקוט ראובני בשם המדרש דמשה רבינו היה לו זה האור, ומסתמא גם אברהם אבינו היה לו אור זה, וא"כ במכוון שהיה יכול לראות מאמצע א"י כל ארץ ישראל זהו ג"כ מ"ש במשה רבינו עלה ראש הפסגה ושא עיניך ימה וצפונה ותימנה ומזרחה וראה בעיניך, דהיינו נמי דמאמצע יוכל לראות כל א"י.

עו"ל החשבון האיך ראה אברהם אבינו את כל ארץ ישראל כשעמד באמצע א"י דהנה במגילה ארץ ישראל ארבע מאות פרסי על ארבע מאות פרסי דהוא מרובע ובעירובין כל אמתא בריבוע אמתא ותרי חומשי באלכסונה נמצא דאלכסון של ארץ ישראל הוא חמש מאות וששים פרסי, וכשעומד באמצע ורוצה לראות הזויות צריך לראות שתי מאות ושמונים פרסי. והנה בבכורות מבואר דראה של אדם ארבע פרסי ובילקוט ראובני מביא בשם מס' סופרים דאברהם אבינו היה גבוה כמו שבעים אנשים, ואכילתו כשבעים אנשים. וע"ה בדפוס וילנא נוסחת ב"י עיי"ש. וכיון דגבהו ואכילתו כשבעים אנשים גם הראיה היתה כך.

עוד יש לומר טעם הפסוק כל הארץ אשר אתה רואה לך אתננה דאברהם אבינו ראה בראיה אחת כל ארץ ישראל שהוא ארבע מאות פרסי על ארבע מאות פרסי דאיתא במדרש תנחומא דאור של מעלה הוא מאה פעמים כמו אור דידן והצדיקים משתמשים באור של מעלה ממילא לפמ"ש בבכורות דראה של אדם ארבע פרסי היתה הראיה של אברהם אבינו באור של מעלה מאה פעמים ככה והוא במכוון ארבע מאות פרסי כשיעור כל א"י וכן משה רבינו ראה כל א"י בראיה אחת וע"כ כ' וראה

בעיניך ושם לך

מדרש פליאה

ע"ד מדרש פליאה ה' ברך את אברהם בכל; בכל זו מצוות סוכה והיא פלא? במלת בכל נכללו כל הציווים והכתובים המדברים במצות סוכה. ב' בסכות תשבו שבעת ימים. כ' כל האזרח בישראל ישבו בסוכות, ל' למען ודעו דורותיכם כי בסוכות הושבתי את בני ישראל. ויקהל משכנו אור הגנוז

מי מביא לנו תמורתו

במדרש בראשית פצ"א ארבעה דברים הן הן תשמישו של עולם וכולם אם אבדו יש להם חליפין ואלו הם; כי יש לכסף מוצא ומקום לזהב יזוקו ברזל מעפר יוקח ואבן יצוק נחושת תלמיד חכם שמת מי מביא לנו תמורתו? מי מביא לנו כיוצא בו?

בצדיק אדמו"ר זצ"ל נכללו כל ארבע המדות הללו;

מידת ה זהב בהלכה, מי היה גדול ממנו הלא הוא היה הפוסק בדורו. כל השאלות היותר חמורות היותר קשות בעיני גיטין וקדושין ותקנות עגונות שנתהוו בעולם היהדות בכל המדינות אליו פנו. הוא היה השולחני היותר גדול שאליו הריצו כל גדולי הדור את אגרותיהם וה' אתו כי הלכה כמותו. בצדק נוכל לומר עליו כי היה יכול להדר התורה בפלפוליו גודל בקיאותו וחריפותו אין לשער ואין לספר. לפניו נגלו כל תעלומות חכמה אין דבר אשר שגב ממנו.

מדת הכסף

באגדתא. מי היה גדול ממנו הלא הוא משך אבירים בכחם בפיו המפיק מרגליות לפניו נפתחו שערי חכמה ודרשותיו היו מפליאת און שומעת. שיטתו החדשה בדרוש לחרוז מן התורה ומן התורה לנביאים ומן הנביאים לכתובים ש"ס ומדרשים וילקוטים עם חשבונות נפלאים פלאי פלאים בעמקות נפלאה בצרופים וגימטריאות פרפראות לחכמה.

מדת הברזל

כל עולם היהדות עיניהם היו נשואות אל הצדיק מאוסטרובצי הוא היה מלאך השלום לדין ולהורות לפשר ולתווך בכל עניני הקהילות סכסוכיהם עם הרבנים שוחטים מוצי"ם ושאר כלי קודש. על פיו יצאו ועל פיו יבואו וקיימו וקבלו היהודים בכל הקהילות את אשר הורה.

מדת הנחושת

הוא יצר את שני עמודי נחושת עמוד הימיני "יכין" ננוגע לכלל ישראל לעניני הדת שם פניו כנחושה מבלי חת ומבלי לוותר. הוא היה הגבור אשר ידע לישא וליחן במלחמתה של תורה בפני אלה שרצו לבלע הקודש ולקצץ בנטיעות. עמוד הנחושת השמאלי "בועז" הייה בנוגע לו לעצמו עשה את כל מעשיו עבד את כל עבודתו עבודת הקודש במסירות נפש שאין למעלה הימנה. עמודי